

## Oplysningstid og udskiftning

Året før J. H. E. Bernstorff i 1765 flyttede ind på Bernstorff, havde han fået overdraget landsbyerne Vangede, Gentofte og Ordrup. J. H. E. Bernstorffs samlede ejendom udgjorde herefter den overvejende del af den nuværende Gentofte Kommune.

J. H. E. Bernstorffs brorsøn, Andreas Peter Bernstorff, var sammen med godsejerbrødrene Ludvig og Christian Ditlev Reventlow og jurist Christian Colbjørnsen de drivende kræfter bag den omfattende reform af landbruget, der gennemførtes i slutningen af 1700-årene. Reformen står som et af oplysningstidens væsentligste projekter i Danmark.

J. H. E. Bernstorff overbevistes af brorsønnen til at gennemføre reformideerne på sit gods, og i 1766 gav han bønderne selveje. J. H. E. Bernstorffs slotsforvalter Torkel Baden brugte herefter kun tre år til at gennemføre udstykningen af godset, som han selv kaldte 'den betydelige revolution i Gentofte'.

Landboreformerne, der udover selveje for bønderne og udskiftning af landsbyernes jorder, også omfattede afskaffelse af stavnsbåndet, kan synes indlysende set med en eftertids øjne. Men bønderne, der måtte flytte ud fra landsbyens nære tryghed, var mindre begejstrede. Fremover skulle den enkelte bonde selv være ansvarlig for driften af gården og beskytte sig mod omstrejfende dyr og mennesker. Men det viste sig som bekendt, at de allerfleste bønder høstede fordel af reformen.

Havde virkningen af udskiftningen store mentale konsekvenser for den enkelte, så blev resultatet ikke mindre skelsættende for landskabet. Fra at have ligget udstrakt og ubeboet hen, blev det bebygget med spredte gårde og videreudviklet til det landbrugslandskab, som vi er fortrolige med i dag. Landboreformernes samlede virkning kan i vigtighed sidestilles med den industrielle revolution, som fandt sted hundrede år senere.

I Gentofte Kommune blev jorden udstykket i rektangulære blokke, og gårdene flyttet ud på de fritliggende jordlodder, der tildeltes bønderne ved lodtrækning. Andre steder anvendtes den stjerneformede udstykning, hvor gårdene kunne blive liggende inde i landsbyen.

Nedenfor er anført samtlige udflyttergårde fra Gentofte, Vangede og Ordrup. Som det ses, kan gårdenes navne genfindes som gadenavne overalt i dagens kommune.

Gentoftebøndernes udflyttergårde: Smakkegaard, Vældegaard, Søgaard, Baunegaard, Kildegaard, Stenggaard, Dyssegaard, Bjerregaard, Højsgaard, Havsgaard, Maltegaard, Tranegaard, Heslegaard,



Kort over 'Københavns nordlige Omegn', 1819. Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek. Kortet, som omfatter det meste af Gentofte Kommune, viser ganske tydeligt blokudstykningsen med de udflyttede gårde. Foto: Ole Tage Hartmann, Søllerød Museum.

Svejgaard, Rygaard, Lundegaard, Bregnegaard, Maglegaard, Øregaard, Onsgaard.

Vangedebøndernes udflyttergårde: Snogegaard, Mosegaard, Stolpegaard, Vintappergaard, Ørnegaard, Tjørnegaard, Brogaard, Holmegaard (Vangede), Bakkegaard, Enggaard, Fuglegaard, Munkegaard, Ellegaard, Hulegaard, Søndergaard.

Ordrupbøndernes udflyttergårde: Skovgaard, Holmegaard (Ordrup), Damgaard, Hyldegaard, Teglgaard, Lindegaard, Ejgaard, Skjoldsgaard.



Foran Bernstorff Slots hovedindgang står en statue af A.P. Bernstorff.